

Az ellenőrzés fogalma, célja, funkciói.

Hitelintézetek ellenőrzése

Süveges Gábor

stsuveges@uni-miskolc.hu

Tananyag-egyéb tudnivalók

Kötelező irodalom:

- Kovács Árpád (szerk.): Az ellenőrzés rendszere és módszerei. Perfekt 2007. 1, 2, 3, 4, 5, 8.3, 8.4, 10, 13. fejezetek
- Maberley, Julie: Pénzügyi intézmények controllingja
- Gyulainé Zsakó Zsófia: Banki controlling és belső ellenőrzés a gyakorlatban, Perfekt 2006. IV. fejezet
- AKÓ ÁGNES - NAGY ZSUZSANNA - GÁLOS GRÉTA
DIÁNA - CSIKÓSOVÁ SABINA - GULYÁS ÉVA - VERES
JUDIT: Hitelintézetek könyvvizsgálata és ellenőrzése
- A félév során egyéb, a hallgatók rendelkezésére bocsájtott szakirodalom

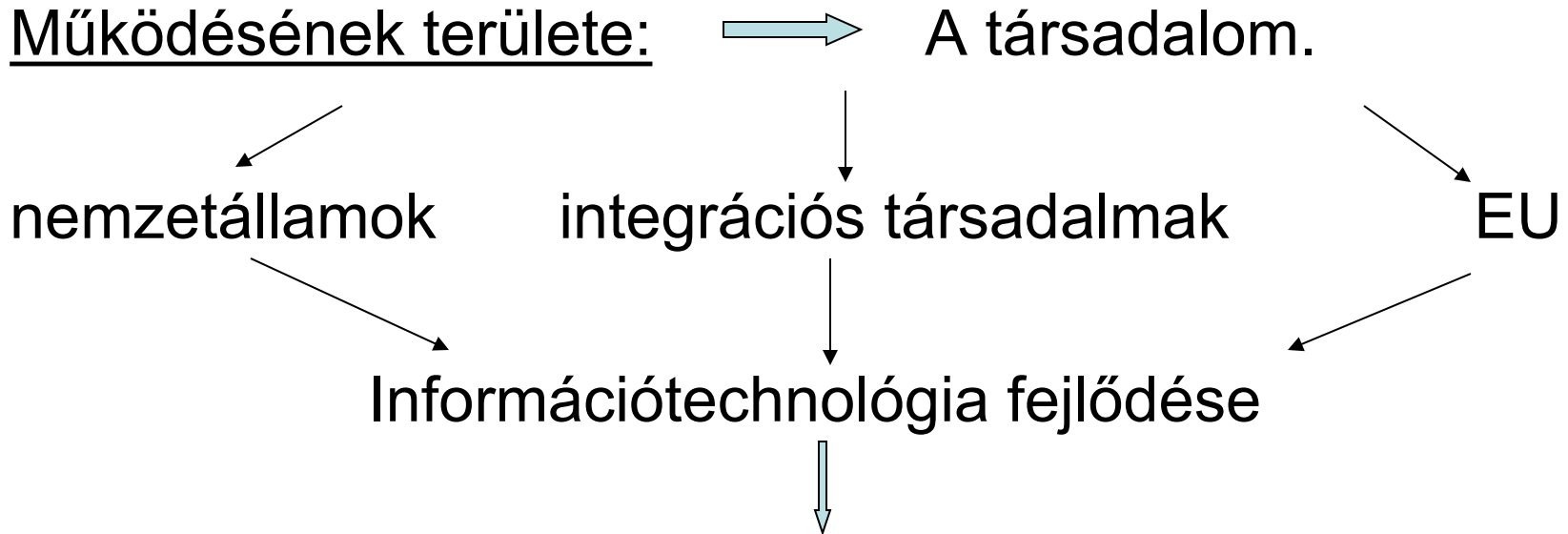
Ajánlott irodalom:

- Nyers Rezső – Nagy Henrik: Pénzügyi intézményi szakellenőrzés. Saldó 1999.
- Vígvári András: Pénzügyi ellenőrzés – egy funkció több szerepben. In: Vígvári András (szerk.)
- Pénzügyi ellenőrzés – egy funkció több szerepben. BME, Budapest 2005.
- Mérő Katalin: Miért kell szabályozni a bankokat? In: Vígvári András (szerk.): Pénzügyi ellenőrzés – egy funkció több szerepben. BME, Budapest 2005.

A számonkérés és értékelés módja:

A félév írásbeli kollokviummal zárul.

Az ellenőrzés

Az ellenőrzés fogalma új megvilágításba kerül:

Az ellenőrzést ma céljaival, illetve hatalmi, vezetési, igazgatás-irányítási rendszerekkel létrejött kapcsolata alapján definiáljuk!

Az ellenőrzés általánosítható céljai

Meggyőződni arról, hogy az adott (ellenőrzött / ellenőrizendő) tevékenység:

- a.) megfelel-e a fennálló szabályoknak,
- b.) összhangban van-e az elhatározott célokkal és
- c.) eleget tesz-e a hatékony megvalósítás kritériumainak (eredményes-e).

Az ellenőrzés tartalmi és közvetlen céljai

Általában:

Az **ellenőrzés** valakinek, vagy valamely szervezetnek, tevékenységnek megvizsgálása, figyelemmel kísérése, elbírálás céljából.

Három mozzanata:

- **Tények** megállapítása;
- A feltárt tények viszonyítása valamely **mércéhez**, benchmarkhoz.
- Értékelés, következtetések, **javaslatok**.

Az ellenőrzés technikai célja:

- prevenció;
- szankció;
- hibajavítás.

A végrehajtás intézményrendszere:

- Gyűjtő fogalom;
- Meghatározza az ellenőrzési szaktevékenység kereteit és képességeit;
- A társadalmi – politikai - gazdasági viszonyok kölcsönhatásában alakul.

Az igazgatás, szervezés, vezetés, irányítás, felügyelet és az ellenőrzés kapcsolata

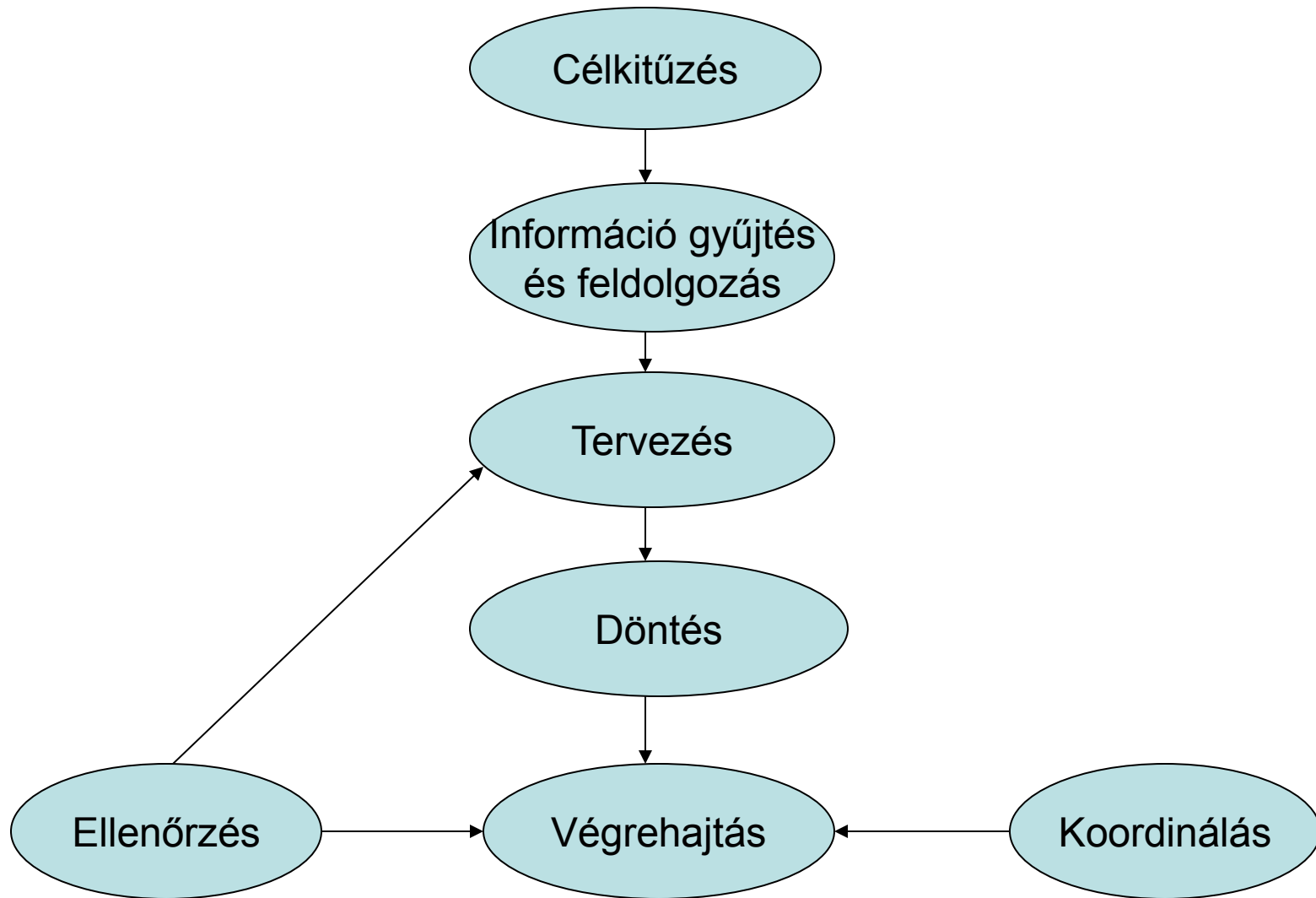
Az igazgatás:

Az emberek közötti szervezett együttműködéshez kapcsolódó tevékenység.

Funkciója:

Biztosítani a szervezet közös céljainak eléréséhez szükséges személyi és tárgyi feltételeket, a munka összhangját.

Az igazgatási folyamat elemei:

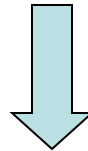

Szervezés:

Az igazgatáson belül elhelyezkedő tevékenység, melynek révén biztosítható a döntés végrehajtása.

Vezetés:

Az igazgatási tevékenységen belül helyezkedik el. Funkciója a célok meghatározása és a döntéshozatal. „Az igazgatás igazgatása.”

Hatékony és eredményes vezetői ellenőrzést igényel!

Irányítás:

Alá- és fölérendeltségi viszony, melyben az irányító az irányítottra és annak tevékenységére tud befolyást gyakorolni. „A vezetés igazgatása.”

Az irányítás tárgya lehet:

- a.) szervezeti-működési tartalmú
- b.) szakmai tartalmú

*Ellenőrzési
mechanizmus*

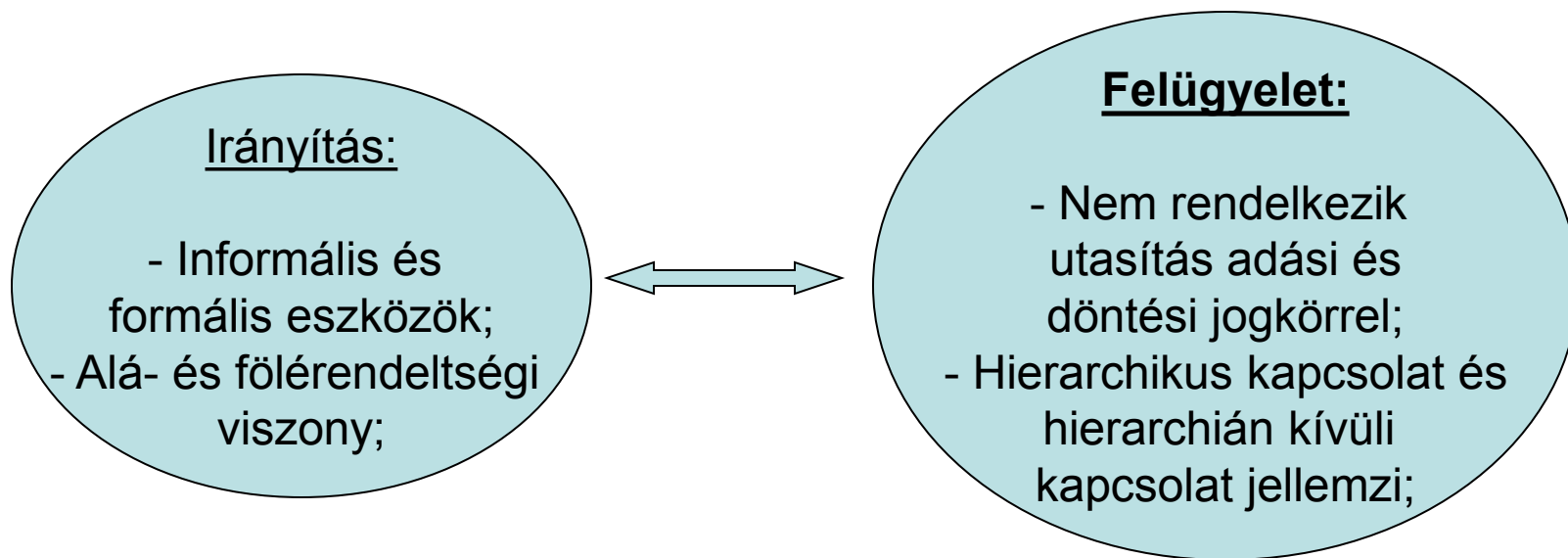
Monitoring

Az irányítás eszközei:

- a.) jogi eszközök,
- b.) nem jogi eszközök.

Felügyelet:

Jogilag szabályozott ellenőrzési elemeket alkalmazó viszony / kapcsolat, pontosan meghatározott jogosítványokkal.

A felügyelet formái:

- a.) Jellege alapján;
- b.) Tárgya szerint;
- c.) Alkotmányjogi jogviszony alapján;
- d.) Közigazgatási jogviszony alapján;
- e.) Igazságszolgáltatási jogviszonyban.

Felügyelet intézkedései:

- Felszólítás;
- Nem teljesítés esetén szankció;

Ellenőrzés intézkedései:

- Javaslat tétel;
- Ajánlások megfogalmazása;
- Jogsértés esetén a jogi eljárás megindításának kezdeményezése;

Az ellenőrzési funkciók az EU-ban

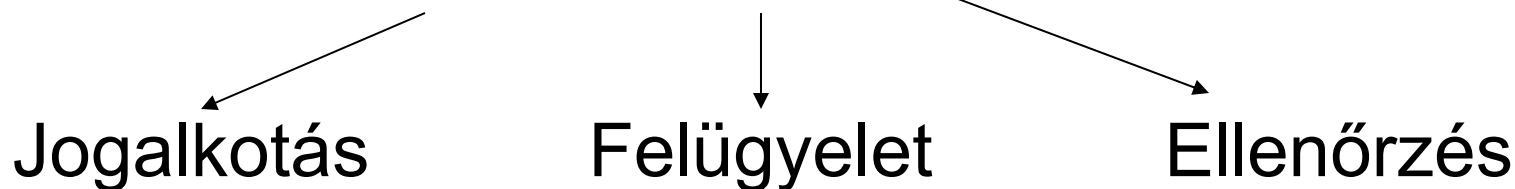
A törvényhozó hatalom:

- Európai Parlament (EP)
- Európai Unió Tanácsa

} Közösen gyakorolják! (szerepük különböző)

Végrehajtó hatalom:

- Európai Bizottság (EB)

Európai Közösségek Bírósága:

- Az európai integráción belül értelmezi és betartatja a közösségi jogszabályokat.

Európai Számvevőszék:

- Az Unió költségvetését, annak bevételi és kiadási oldalát vizsgálja;
- Ellenőrzi a közös források célszerű és jogszerű felhasználását;
- A közös pénzek felhasználásának tagállami ellenőrzése a tagállamok Számvevőszékeinek bevonásával.

Európai Központi Bank (EKB):

- Az Unió jegybankja;
- Euró kibocsátás engedélyezése;
- Az EU közös monetáris politikájának kialakítása (KBER);
- A bankrendszer fontos szereplője az Európai Beruházási Bank.

A nemzetközi ellenőrzési szervezetek

- ❖ **INTOSAI** (International Organisation of Supreme Audit Institution – Legfőbb Ellenőrzési Intézmények Nemzetközi Szervezete): állami ellenőrzés területén;
- ❖ **IFAC** (International Federation of Accountants): a könyvvizsgálat területén;
- ❖ **IIA** (Institute of Internal Auditors): a belső kontrollrendszerek területén;

További hasznos információk és tananyag:

Kovács Árpád: Az ellenőrzés rendszere és módszerei. Perfekt 2007.
(1. és 2. fejezetek)

Az ellenőrzés fajtái, általános típusai

Hitelintézetek ellenőrzése

Az ellenőrzések csoportosítása

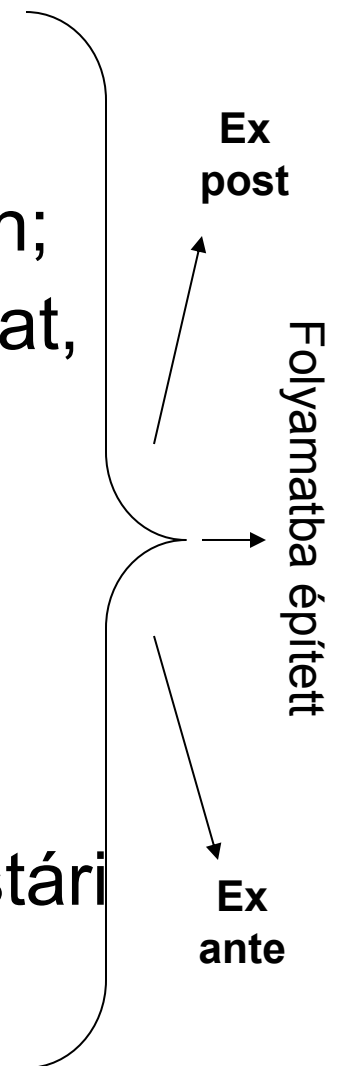
I. Az ellenőrzés célja szerint:

➤ Külső (független);

- ✓ Az ellenőrzött szervezeten kívüli, független;
- ✓ Pl. beruházás engedélyezés, könyvvizsgálat, számvéveszéki ellenőrzés, stb.

➤ Belső (kontroll jellegű);

- ✓ Szervezeten belüli kontroll rendszer;
- ✓ Pl: belső ellenőrzés, monitoring, munkafolyamatba épített ellenőrzés, kincstári ellenőrzés, FB ellenőrzés, stb.

II. Az ellenőrzést végző személy (szervezet) jogállása alapján:

➤ Az állami intézményrendszer munkatársa

- ✓ Szervezeti egység;
- ✓ Hivatal;
- ✓ Hivatalnok;

➤ Az állami intézményrendszertől független

- ✓ Független könyvvizsgáló (magánszemély, vállalkozás);
- ✓ Igazságügyi szakértők;
- ✓ Gépjármű eredetiség vizsgálat.

III. Az ellenőrzést végző hatósági jogosítványai alapján

- Rendelkezik (normatív döntést hoz);
- Nem rendelkezik (állami intézményrendszer fórumain keresztül)

IV. Szakmai munkamegosztás alapján

- Egészségügyi, építészeti, környezetvédelmi, oktatási, pénzügyi, stb. ellenőrzések

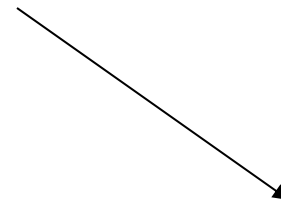
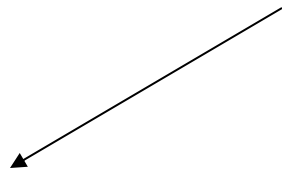
V. A vizsgálat tárgya alapján

- Szabályszerűségi, naturális, pénzügyi-gazdasági, szervezeti működés elemi

Pénzügyi ellenőrzés

- ❖ Nincs általánosan elfogadott definíciója (államháztartási ellenőrzés, számvevőszéki ellenőrzés, költségvetési ellenőrzés, felügyeleti ellenőrzés, könyvvizsgálat, belső ellenőrzés, belső pénzügyi audit, stb.)
- ❖ INTOSAI 1977:
Az ellenőrzés nem cél, hanem olyan szabályozó rendszernek a nélkülözhetetlen része, mely azt szolgálja, hogy fel lehessen tárni az eltérést az elfogadott céloktól, szabályoktól, a törvényességtől, a hatékonyságtól, az eredményességtől és a gazdaságosságtól.
- ❖ Átvilágítások, szakértői vélemények, tanulmányok szerepe a pénzügyi ellenőrzésben.

Az ellenőrzéssel szemben támasztott általános követelmények

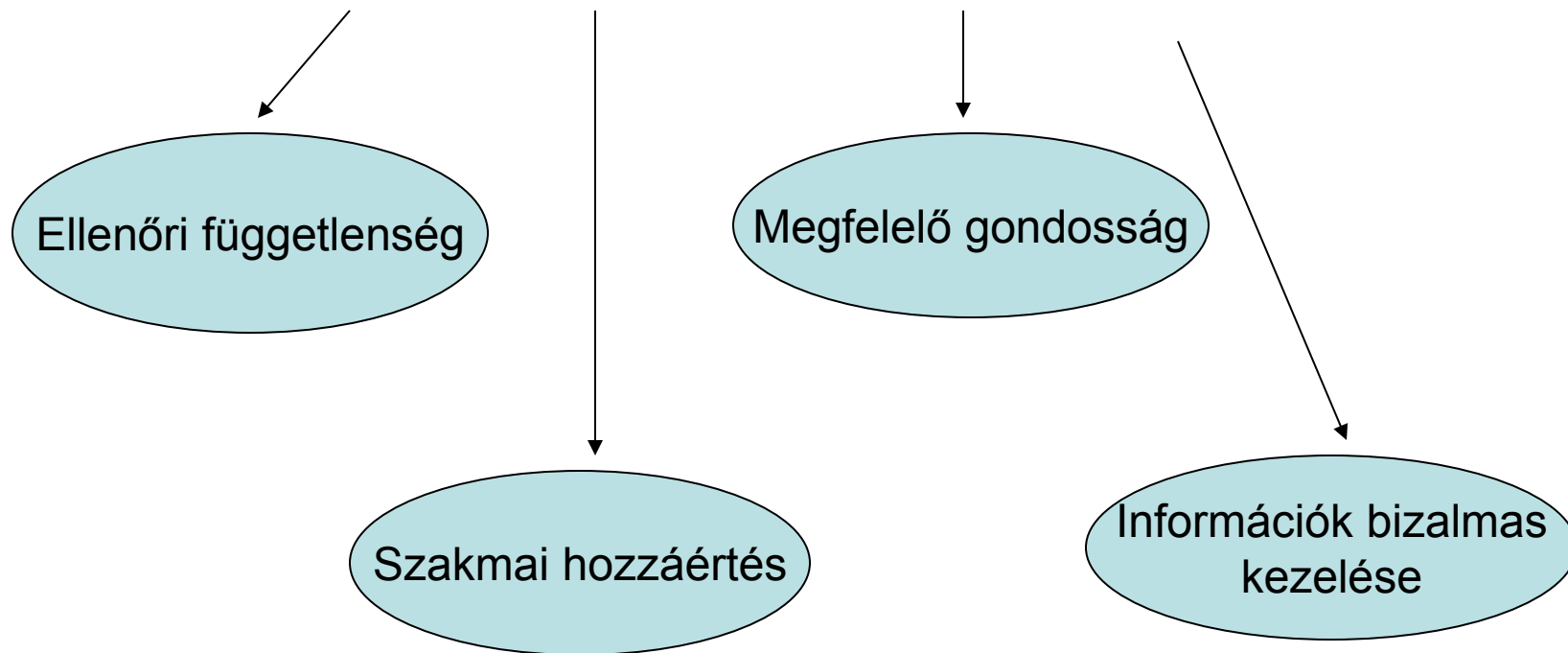
I.

Az ellenőrzési munka végzésének alapelvei

II.

Az ellenőrzési munkával szemben támasztott követelmények

Az ellenőrzési munka alapelvei

Az ellenőr függetlensége

- ✓ Befolyásmentesség;
- ✓ Tárgyilagosság;
- ✓ Jó értelemben vett „szakmai bizalmatlanság”;
- ✓ Függetlennek lenni és függetlennek látszani;
- ✓ Etikai kódex.

Szakmai hozzáértés

- ✓ Szaktudás + gyakorlat + egyéb szükséges ismeretanyag;
- ✓ Jó írásbeli és kommunikációs készség;
- ✓ Hiányzó szakismeret hiányában a felkérést vissza kell utasítani;
- ✓ Alapvető két ismeretkör:

Ellenőrzési szakismeret

Ellenőrzés tárgyának (területének) ismerete

- ✓ Az ellenőrzés eredményessége a szakmai hozzáértésen alapul;
- ✓ Folyamatos továbbképzés;

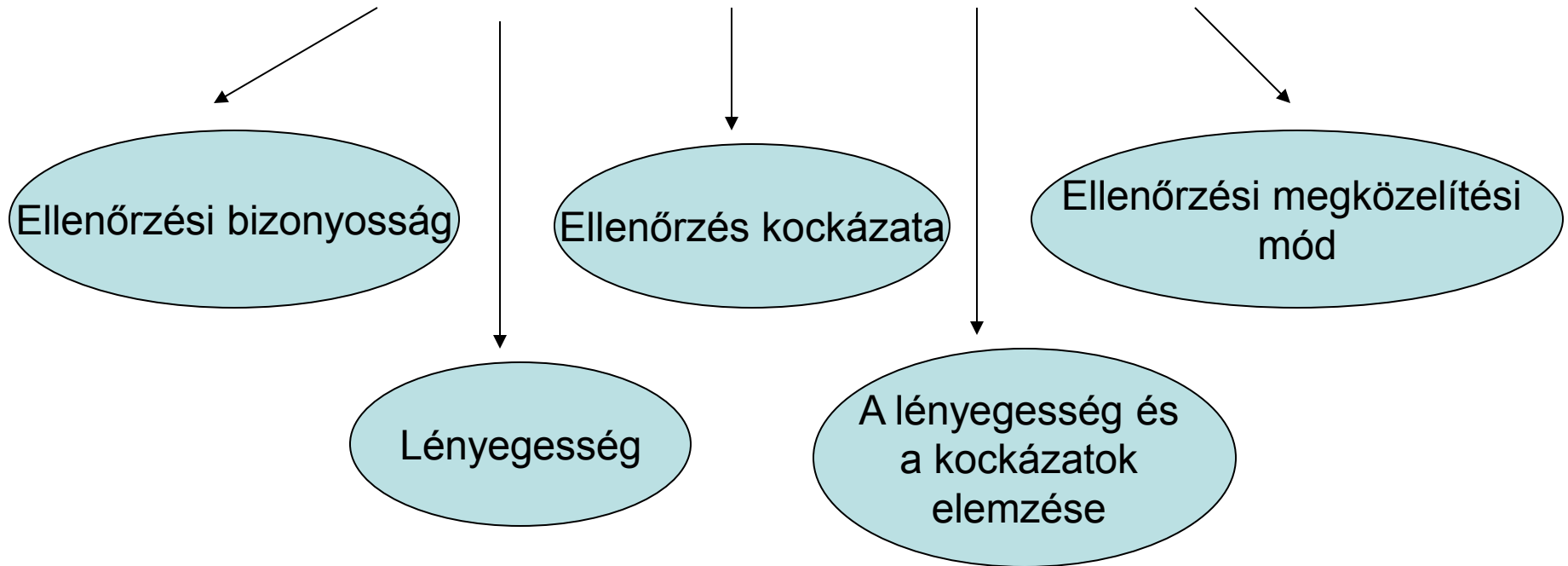
Megfelelő gondosság

- ✓ A legjobb szakmai tudással és tárgyilagosan kell az ellenőri munkát elvégezni;
- ✓ Megfelelő gondosság ≠ tévedhetetlenség;
- ✓ A kapott adatokat és információkat kellő fenntartással kell kezelni;
- ✓ Esetleges külső szakértő bevonása esetén is az ellenőr a felelős a munka gondos elvégzésért;

Az információk bizalmas kezelése

- ✓ A megszerzett információk csak a jelentéskészítéshez és a munka lefolytatásához használhatóak fel;
- ✓ A tudomására jutott állam-, szolgálati-, adó-, bank-, értékpapír- és üzleti titkot köteleles megőrizni;
- ✓ Az ellenőrzés lefolytatásához szükséges bármely információ megszerzésére jogosult.

Az ellenőri munkával szemben támasztott alapvető követelmények

Ellenőrzési bizonyosság

- ✓ Az ellenőr felelőssége az ellenőrzési munka megbízhatóságának biztosítása;
- ✓ **Ellenőrzési bizonyosság:**
Az ellenőrzést végző ellenőr, az ellenőrzési jelentést kibocsátó szervezet jelentésében foglalt megállapítások, következtetések és javaslatok mennyire helytállóak;
- ✓ Minimálisan elérendő bizonyossági szint meghatározása lehetséges?
- ✓ A magas szintű ellenőrzési bizonyosság nem abszolút bizonyosságot jelent, hanem egy meghatározott alacsony szintű ellenőrzési kockázat elfogadását jelenti!
- ✓ Ellenőrzési bizonyosság ≠ ellenőrzés kockázata.

Lényegesség

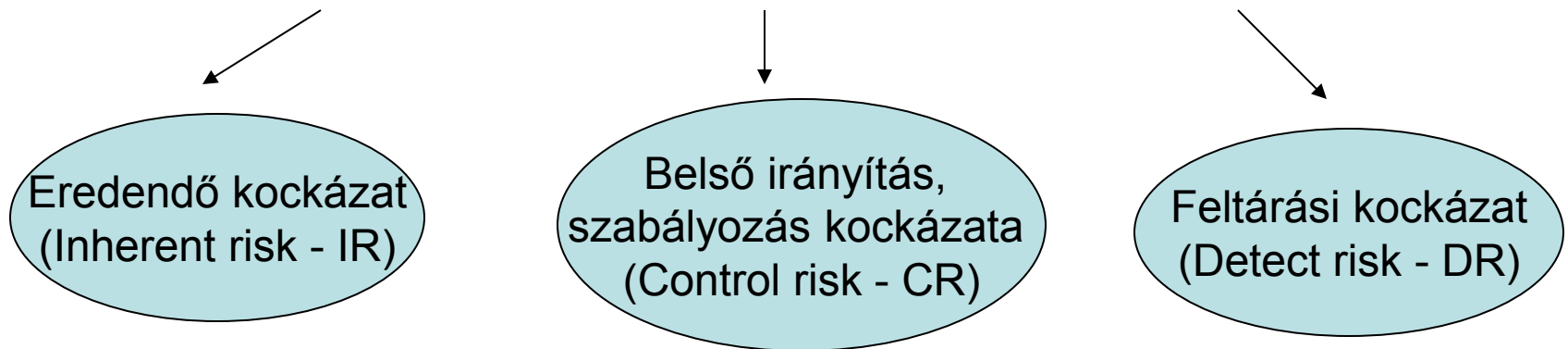
- Egy információ akkor lényeges, ha hiánya vagy téves volta (állítás), hatást gyakorolhat felhasználójának döntéseire.
- A lényegességet a hiányzó vagy téves információ értékének nagysága, jellege vagy az adott körülmények közötti összefüggés határozza meg.
- A hibák egy elfogadható szintjének meghatározása (materiális) kifejezhető a lényegességben!

A lényegesség az ellenőrzés szempontjából:

1. **Érték** szerinti lényegesség;
(lényegességi szint, lényegességi küszöb mutató)
2. **Jelleg** szerinti lényegesség;
(minőségi szempontok, érzékeny területek vagy ügyletek)
3. **Összefüggések** szerinti lényegesség.
(adott hiba más tényezőkkel való összefüggései miatt lesz fontos)

Az ellenőrzés kockázata (audit risk - AR)

- ❖ Annak a veszélye, hogy az ellenőr elmulasztja kifejezni fenntartásait a szabálytalan és félrevezető pénzügyi kimutatással, szabálytalan gazdálkodással kapcsolatban.
- ❖ Összetevői:

A lényegesség és a kockázatok elemzése

$$\text{Az ellenőrzési munka volumene} = \frac{\text{Az ellenőrzött terület nagysága (adatok mennyisége)} * \text{Az elérendő ellenőrzési bizonyosság szintje}}{\text{Lényegesség}}$$

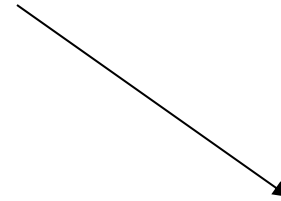
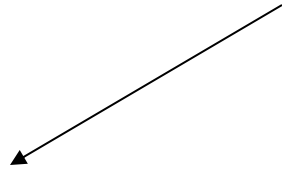
- A kockázatokat az ellenőrzés megtervezésének korai szakaszában kell felmérni, és az egész ellenőrzési munka során figyelembe kell venni.
- Az ellenőrzés során feltárt kockázatok mértéke a vizsgálat terjedelmét megnövelheti.

További hasznos információk és tananyag:

Kovács Árpád: Az ellenőrzés rendszere és módszerei. Perfekt 2007.

(3. és 4. fejezetek)

Az ellenőrzéssel szemben támasztott általános követelmények

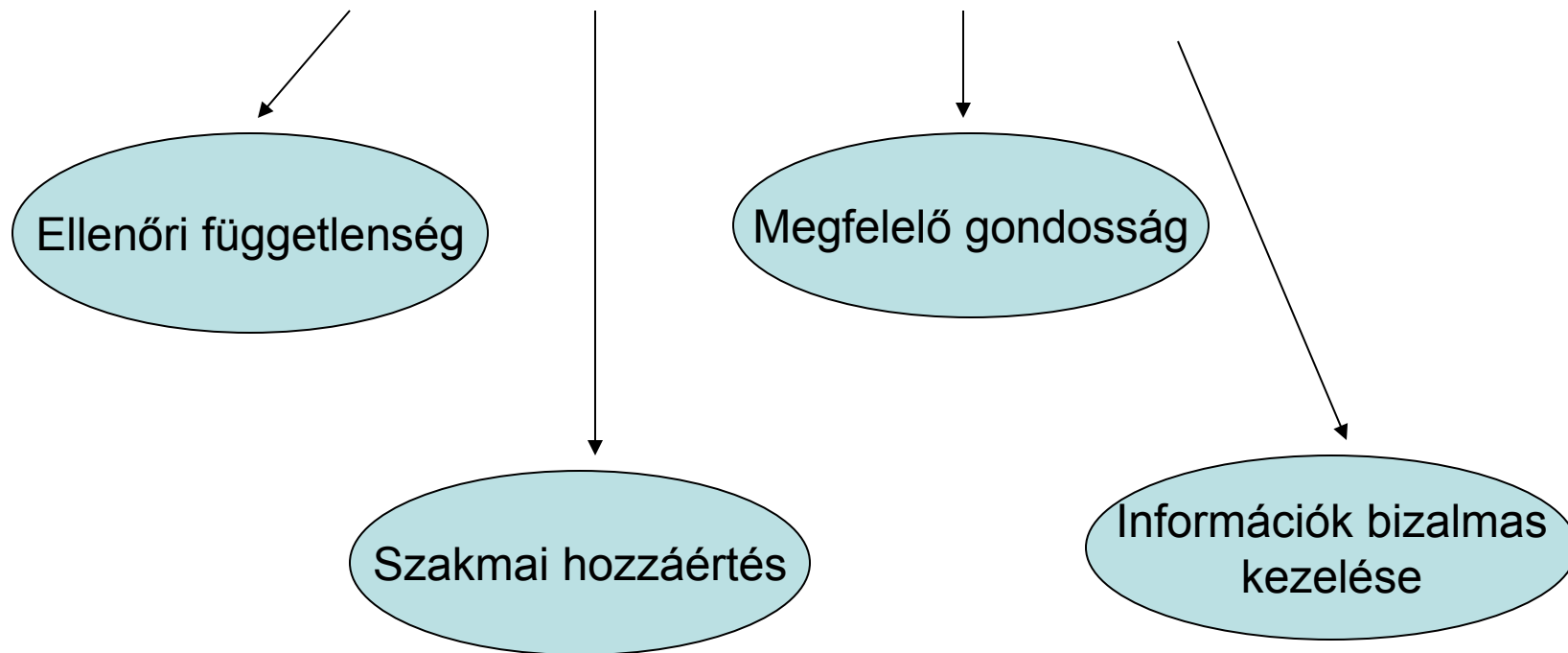
I.

Az ellenőrzési munka végzésének alapelvei

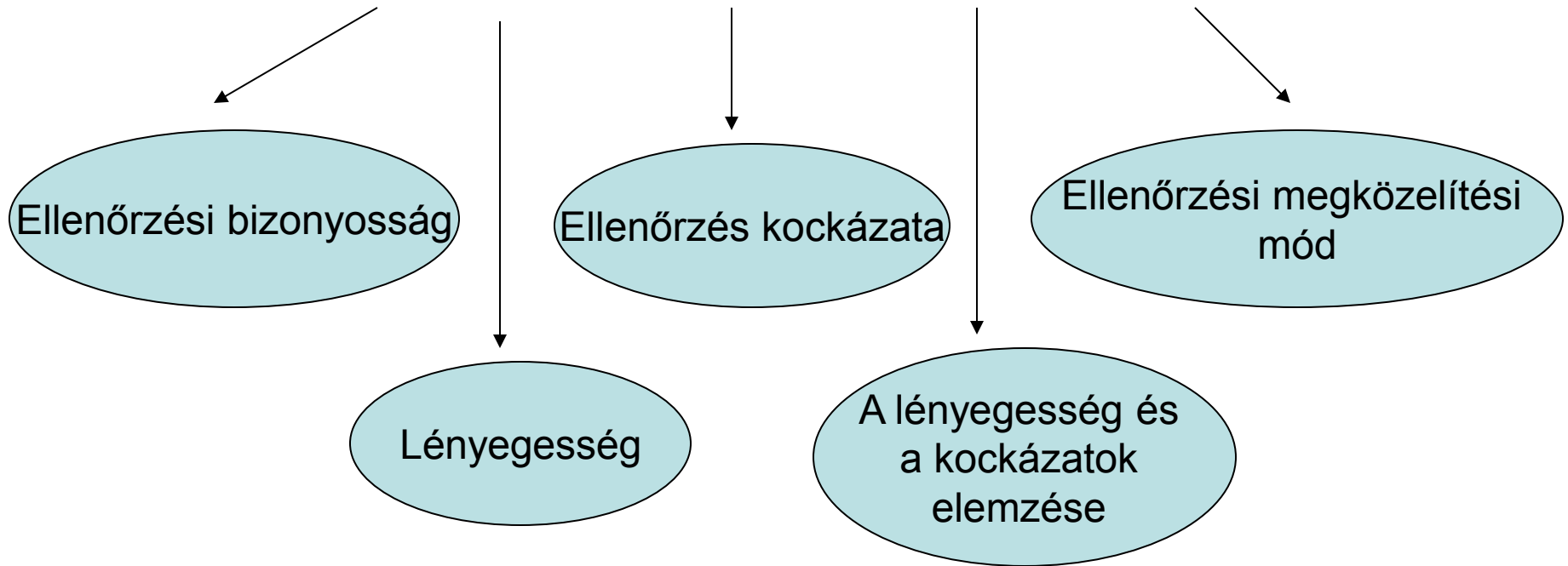
II.

Az ellenőrzési munkával szemben támasztott követelmények

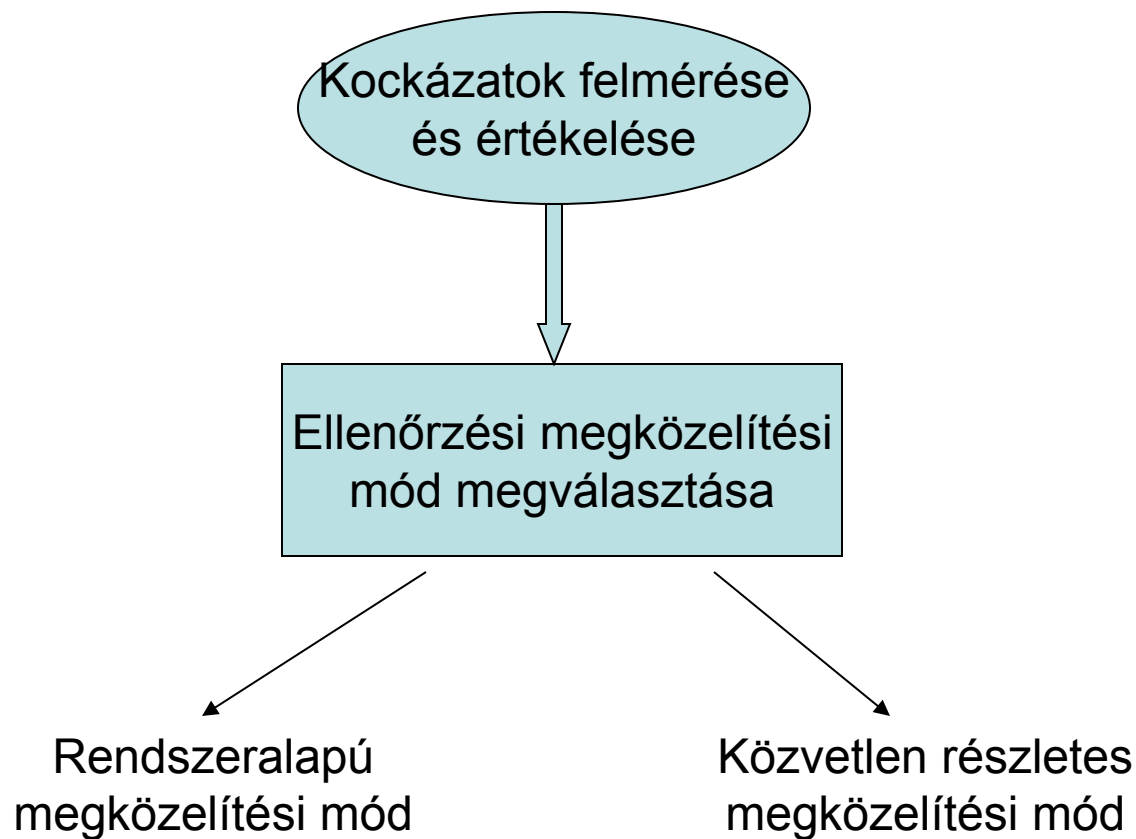
Az ellenőrzési munka alapelvei

Az ellenőri munkával szemben támasztott alapvető követelmények

Ellenőrzési megközelítési mód

Rendszeralapú megközelítési mód

System Based Approach – SBA

Az ellenőr támaszkodik az ellenőrzött szervezet belső kontrollrendszeréhez.

Lépései:

- ✓ Belső kontrollrendszer vizsgálata;
- ✓ Belső kontrolleszközök vizsgálata;
- ✓ A kontrolleszközök eredményességének kiértékelése;
- ✓ Mintavételen alapuló ellenőrzés.

Közvetlen, részletes megközelítési mód

Direct Substantive Testing – DST

Az ellenőrrel szemben nem elvárás a szervezet belső kontrollrendszerének értékelése.

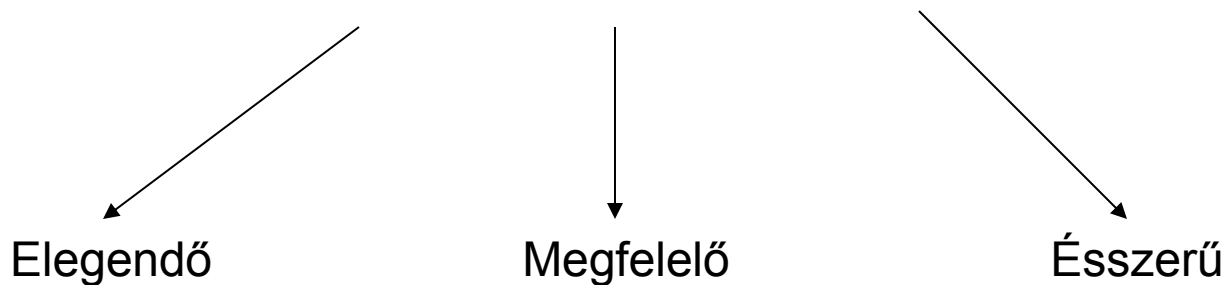
Elemző eljárások

Technikák, melyek segítségével összefüggéseket, adatokat vizsgálhatunk meg, azok valódiságát, realitását és elfogadhatóságát.

- Feltételezzük, hogy az ellenőrzött információk, adatok között valamilyen összefüggés van!
- Mik sorolhatók az elemző eljárások körébe?
- A mintavételes eljárások problémái.

Az ellenőrzési bizonyíték

Az ellenőr által összegyűjtött minden olyan adat, információ, amelyre az ellenőrzés tárgyáról alkotott véleményét, az ellenőrzési megállapításait és következtetéseit alapozza.

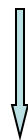
- A bizonyíték hitelessége;
- A bizonyíték jellege (dokumentált, vizuális és szóbeli)

Az ellenőrzési bizonyíték összegyűjtésének eszközei:

- ✓ Szemle;
- ✓ Megfigyelés;
- ✓ Interjú;
- ✓ Visszaigazolás (konfirmáció);
- ✓ Összehasonlítás;

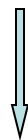
A pénzügyi ellenőrzés hazai fejlődése

- A pénzügyi ellenőrzés fejlődése \longrightarrow *pénzügyi piacok* fejlődése;
- 1848: Parlamenti alkotmányosság igénye, elszámoltatás és a pénzügyi ellenőrzés elvének szükségessége.

Országos Számadásvizsgáló Bizottság

- 1848 után: Birodalmi ellenállás, a korábbi Kamara rendszer szétdarabolása.

Országos Főszámvevői Osztály

- 1848-1867: Birodalmi központosított ellenőrzés;
- 1867: A jegybankok és az adóztatás intézménye formálisan nem, de informálisan közös;
- A hazai pénzügyi igazgatás 1867 után a magyar kormány felelősségi körébe tartozott;
- 1870: A legfelsőbb szintű pénzügyi ellenőrzési rendszer felállítása \longrightarrow Állami Számvevőszék (ÁSZ);
- 1870-1918: Szabályszerűségi, eredményességi ellenőrzések;
- 1875: Kereskedelmi törvény \longrightarrow ügyviteli és vagyoni könyvek vezetése

- 1913: LÁSZ
- 1919 - 1921: Az ellenőrzési munka és szervezet szétesése; 1920 - '25: A Monarchia szétesése, független Jegybank és stabil vám és adórendszer létrejötte;
- Háborús készülődés, a kormányzat külső kontrolljának csökkenése;
- 1920: A vállalati működést komplexen áttekintő belső ellenőrzés kialakulása
- 1930: Könyvvizsgálati kötelezettség bevezetése (Gazdasági társaságokról szóló törvényben);
- 1949 - 1989: Az ÁSZ megszűnt, a könyvvizsgálati munka okafogyottá vált, Minisztertanácsi irányítás.

A törvényességet ellenőrző államhatalmi szervek és jogi keretek

- Alkotmány (1949. évi XX. tv.)
- Országgyűlés, Kormány;
- Köztársasági elnök;
- Helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzése;
- Gazdasági Versenyhivatal;
- Közbeszerzések Tanácsa;
- Alkotmánybíróság;
- Legfelsőbb Bíróság és a bíróságok;
- Cégbíróság;
- Ügyészség.

További hasznos információk és tananyag:

Kovács Árpád: Az ellenőrzés rendszere és módszerei. Perfekt 2007.

(4. és 5. fejezetek)

Köszönöm a figyelmet!

A bankügyletek osztályozása a Hpt. szerint.

2014.09.03.

53

Az előadás tartalma

- A Hitelintézeti törvény felépítése, a hitelintézeti rendszer elemei;
- A hitelintézeti tevékenység tartalma;
- A pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások;
- Semleges bankműveletek bemutatása.

A Hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996/CXII. törvény (Hpt) felépítése

A Hpt tartalmilag négy logikai részre bontható:

1. A pénzügyi szolgáltatások meghatározása. A fenti tevékenységek végzésére felhatalmazott szervezetek típusai;
2. A banküzem működési feltételeinek meghatározása (alapítás, engedélyek, prudenciális szabályok);
3. Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) működési szabályzata.
4. Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) működési szabályai, szervezeti felépítése;

Mi a pénzügyi intézmény?

Hitelintézet vagy **Pénzügyi vállalkozás**,
melyek a pénzügyi szolgáltatások végzésére
jogosultak. (Ezen kívül üzletszerűen
végezhetnek még egyéb szolgáltatásokat is!)

Mi a hitelintézet?

Az a pénzügyi intézmény, amely a Hpt. 3.§-ban meghatározott pénzügyi szolgáltatások közül legalább az alábbiakat végzi:

- ✦ Betét gyűjtés;
- ✦ Hitel vagy pénzkölcsön nyújtása;
- ✦ Elektronikus pénz kibocsátás;

Kizárólag hitelintézet jogosult:

1. Betét gyűjtésére;
2. Pénzforgalmi szolgáltatás nyújtására;
3. Képszpénzhelyettesítő fizetési eszközök kibocsátására;
4. Pénzváltásra;

A hitelintézeti rendszer elemei

A Hpt. a hitelintézeti rendszernek alapvetően négy elemét különbözteti meg, melyek hitelintézetként működhetnek:

1. **Bankok;**

(A hitelintézeti tevékenységek teljes körének végzése!)
Mi a bankként történő működés feltétele?

2. **Szakosított hitelintézetek;**

(A hitelintézeti tevékenység meghatározott körének végzése, szavatoló tőke és egyéb feltételek alapján!)

3. **Szövetkezeti hitelintézetek;**

(Betét és hitelnyújtás a Hpt-ben megfogalmazott kivételekkel!)

4. **Külföldi hitelintézet fióktelepe;**

(A végezhető tevékenységeket a Hpt rögzíti. Székhely szerinti felügyeleti hatóság engedélyével!)

Mi a pénzügyi vállalkozás?

- ✓ A hitelintézetek 4 felsorolt típusa mellett, illetve azok kiegészítése céljából működnek;
- ✓ Hitelintézeten kívüli jogi személyek;
- ✓ A Hpt-ben meghatározott pénzügyi szolgáltatások közül (a Hpt. 3. § (1) alapján) csak egyet vagy azok egy meghatározott körét végezhetik;
- ✓ Mit nem végezhet?
- ✓ PI: pénzügyi holding, hitelintézeti elszámoló ház.

A Hitelintézeti tevékenység tartalma

A hitelintézetek által végezhető tevékenységek besorolása:

- ☞ Aktív bankügyletek;
- ☞ Passzív bankügyletek;
- ☞ Értékpapírokkal végzett ügyletek;
- ☞ Deviza- és valutaügyletek;
- ☞ Fizetési forgalommal kapcsolatos bankügyletek;
- ☞ Egyéb bankügyletek.

Pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások

Pénzügyi szolgáltatás:

- a) betét gyűjtése és más visszafizetendő pénzeszköz - saját tőkét meghaladó mértékű - nyilvánosságtól történő elfogadása;
- b) hitel és pénzkölcsön nyújtása;
- c) pénzügyi lízing;
- d) pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása;
- e) elektronikus pénz kibocsátása, valamint olyan papír alapú készpénz-helyettesítő fizetési eszköz (például papíralapú utazási csekk, váltó) kibocsátása, illetőleg az ezzel kapcsolatos szolgáltatás nyújtása, amely nem minősül pénzforgalmi szolgáltatásnak;
- f) kezesség és garancia vállalása, valamint egyéb bankári kötelezettség vállalása;
- g) valutával, devizával - ide nem értve a pénzváltási tevékenységet -, váltóval, illetve csekkel saját számlára vagy bizományosként történő kereskedelmi tevékenység;
- h) pénzügyi szolgáltatás közvetítése;
- i) letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás;
- j) hitel referencia szolgáltatás;

Kiegészítő pénzügyi szolgáltatás:

- a) pénzváltási tevékenység;
- b) fizetési rendszer működtetése;
- c) pénzfeldolgozási tevékenység;
- d) pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon.

A pénzügyi intézmények által egyéb, üzletszerűen végezhető tevékenységek

- a) kiegészítő pénzügyi szolgáltatás,
- b) biztosításközvetítői tevékenység,
- c) értékpapír-kölcsönzést, részvényesi meghatalmazotti (nominee) tevékenység, közvetítői tevékenység és árutőzsdei szolgáltató által végezhető tevékenység,
- d) aranykereskedelmi ügylet,
- e) részvénykönyvvezetés,
- f) az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény 6. §-ának (1) bekezdésében foglalt szolgáltatás,
- g) a külön jogszabály alapján létrehozott Diákhitel Központ hitelezési tevékenységének elősegítése érdekében végzett tevékenység,
- h) megbízás alapján elektronikus pénzeszközön történő adattárolás,
- i) a pénzügyi szolgáltatásból származó veszteség mérséklése, illetve elhárítása érdekében tulajdonába került fedezet, illetőleg biztosíték hasznosítására irányuló tevékenység,
- j) követelések megbízás alapján történő kezelésére, behajtására irányuló tevékenység,
- k) pénzügyi eszközre vonatkozó adat-, információértékesítés,
- l) külön jogszabályban meghatározott közösségi támogatások közvetítése

A hitelintézetek által nem, vagy csak korlátozottan végezhető tevékenységek

- ✗ Biztosítás ügynöki tevékenység;
- ✗ Árutőzsde-ügynöki tevékenység;
- ✗ Befektetési szolgáltatási és kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységet;
- ✗ A hitelintézeti tevékenységen kívül más üzletszerű tevékenységet.